

Становище

за дисертацията на тема

„ПОЕЗИЯТА НА ИСПАНОАМЕРИКАНСКИЯ АВАНГАРДИЗЪМ МЕЖДУ ДВЕТЕ
СВЕТОВНИ ВОЙНИ (КРИЗИ И ТРАНСФОРМАЦИИ В ТВОРЧЕСТВОТО НА
ВИСЕНТЕ УИДОБРО И СЕСАР ВАЛЕХО)

за присъждане на научната и образователна степен „доктор“

по научна специалност 2.1. Филология – Литература на народите от Европа, Америка,
Азия, Африка и Австралия (Западноевропейска литература)

автор: Николай Тодоров

научен ръководител: доц. д-р Цветана Хубенова

от доц. д-р Анушка Леви

Нов български университет

Представената дисертация е структурирана в 11 части – увод; 5 глави, отделени на общите въпроси по темата; 1 глава, посветена на творчеството на Висенте Уидобро с акцент върху поемата „Алтасор“; 1 глава за творчеството на СесарВалехо, основно за сборника „Трилсе“; 1 глава-съпоставка на творчеството на двамата с поетите от Поколението от 27-мав испанската литература; заключение; библиография.

Темата е дисертабилна, независимо от това, че въпросът е бил обект на многобройни изследвания както в общата, така и в конкретната си част. Дисертабилна е главно по две причини: 1) тя е български принос към литературната теория и история по въпроса; 2) анализът на изследваните произведения се основава в преобладаваща си част на преводи, дело на самия дисертант. Веднага държа да отбележа, че преводите са хубави, в повечето случаи са намерени добри съответствия на тези много трудно поддаващи се на превод стихове.

Добре очертана е теоретичната рамка, в която са формулирани целите и задачите на изследването. Авторът показва широки познания по темата, използвал е богат референтен материал. Бих казала дори, че Тодоров малко е прекалил в желанието си подробно да изложи всички характеристики на модернизма – 3 глави, разположени върху 81 страници и авангардизма – 2 глави, 21 страници. Това очевидно се дължи на огромния обем на целите, които Николай си е поставил: „Сред основните въпроси на настоящото изследване ще бъде този каква е връзката на авангардизма с модернизма, в чийто контекст той се развива? Как е свързан авангардизмът със съвременната литература? Актуални ли са идеите на авангардизма днес, или времето им е безвъзвратно отминало? /.../ Доколко е запомнен и усвоен опитът на латиноамериканската литература, така сложна и далечна за европейската /.../ Преодолени ли са кризите, които са подтикнали латиноамериканските писатели към идеите, заложили в тяхното творчество? (с. 9) (Впрочем, тук и по-долу в дисертацията смятам, че би трябвало последователно да се използва терминът „испаноамерикански“

вместо „латиноамерикански“.) Това наистина са много амбициозни цели и има риск да не се доизяснят нещата или да се навлезе в големи и не дотам нужни дълбини, което се наблюдава на моменти.

Едно от основните достойнства на дисертацията е, че за пръв път у нас се прави опит, безспорно сполучлив, да се разгледат основни произведения на двама от най-изтъкнатите представители на авангардизма в испаноамериканската поезия. Много добре е систематизирано познанието, придобито от източниците. Най-значителен, естествено, е приносът на работата, както вече бе посочено, с изследването на „Алтасор“ на Уидобро и „Трилсе“ на Валехо. Николай е анализирал и други творби на двамата поети, но акцентът пада върху споменатите. И понеже изтъкнах качествата на преводите, искам да посоча, че има и някои слабости – на първо място не ме убеждава преводът на заглавието на *profano* като *скверен* (в заглавието на сборника на Валехо). *Скверен* е „гаден, противен“, а тук повече би подходило например – има и други варианти - *светски* или *непристойни*в зависимост от това, как се тълкува заглавието.

Николай Тодоров показва много дълбоко отношение към поезията, и не само испаноамериканската, той живее с нея и това се чувства в редовете на дисертацията му и ни кара да му простим понякога малко разтегнатото изложение. И в това обаче има нещо положително – описвайки и анализирайки постулатите и творчеството на изтъкнати творци (Мунк, Маларме и други) дисертантът ги свързва с Уидобро и Валехо. Трябва да посоча, че дори когато се разпростира на пръв поглед ненужно по някой въпрос, авторът се стреми да не „изпусне“ темата си и непрекъснато прави препратки към изследваните испаноамерикански поети.

Виждаме старание, по принцип похвално, да се покаже максимално познаване на темата, но това понякога води до ненужно и същевременно непълно навлизане в странични аспекти – напр. на с. 163, където се говори за индихенизма. Тази слабост да се обхване всичко се наблюдава и на други места – напр. на с. 24, където се говори за засилване на две противоположни тенденции през втората половина на 19. век: символистичната и реалистичната. Това е вярно за литературата на Испания, но не съвсем за испаноамериканската, в която през този период се развива т.нар. Втори романтизъм. Впрочем, в това явление бе трябвало да се търси обяснението на следващите редове от дисертацията – че в Латинска Америка модернизмът е изолирано явление. И пак така – на с. 15 – „... запълват /.../ празнотата, свързана с перуанската литература на ХХ в.“ – неточно – това може да се отнася за поезията, но не и за белетристиката.

Колкото до конкретния анализ на двете основни изследвани произведения, той е задълбочен и интересен, макар и малко неравностоен – 24 страници, отделени на Валехо и само 8 – на Уидобро. Николай е подходил много съвестно, дори педантично в изследването и в обясненията на образите и картините в отделните стихове или части на произведенията. Дори за неизкушен читател този анализ ще представлява интерес.

Трудът се чете с лекота, ясна мисъл, без наукоподобие, хубав български език, без чуждици, с каквито обикновено изобилстват този вид разработки. На места и езикът

на дисертацията става поетичен – явно Тодоров не може да се освободи от влиянието на поезията. Изложението е последователно, със сравнително редки отклонения, някои от които бяха споменати по-горе.

Ще посоча и някои критични бележки, които в никакъв случай не накърняват общото добро впечатление от дисертацията, но биха помогнали, надявам се, при окончателното оформление на труда с оглед евентуално отпечатване.

Основната ми бележка е терминологична – от години водя борба за замяна на термина „буквален“ (с. 47, с. 94 и на още доста места), когато става дума за превод. „Буквалният превод“ е погрешен превод, в който се наблюдава „буквализъм“ – основна грешка в превода. Правилният термин е „дословен“. Веднага ще кажа, че за този недостатък не е виновен дисертантът, а лошата практика в нашия език. Отбелязвам я, за да привлека този млад и талантлив преводач към правилното отношение по въпроса.

Доста често в текста има препратки към следващи текстове без насочване към конкретното място и четящият се губи, а и се създава впечатление за разпиляност. Толкова повече, че Николай използва бъдеще време, което по принцип приемам.

При хубавия език на дисертацията, за който говорих по-горе, смятам, че би трябвало да се избегнат някои „административни“ и „бюрокраични“ паразити, от типа на „първия – втория – последния“, „този, тази, такъв“. Ще посоча само един пример, но в текста те са доста – с. 84 – за Маларме – „... неговата книга, която /.../ се оказва не само многотомен труд, а и такъв, „затворен“ в самия автор“ – защо „такъв“, по-добре в този вид текстове е да се използва повторение – „труд“. Това е текст, който може да бъде определен като литературен и в него са по-скоро допустими повторенията отколкото сухите и кухи думи.

В работата са изброени на много места списанията, в които са публикували или които са издавали поетите, и техните заглавия не са преведени никъде, с две изключения – на с. 168 – „Лос сурдос де Арекипа“ – в бел. под линия „Левите от Арекипа“ (sic!) и на с. 211 – „Зелен кон за поезията“. Може би е по-добре и тези заглавия да не се превеждат.

Трябва да се уеднаквят понятията на с. 2 – съдържанието, и с. 46 – модернизмо и модернизъм.

Вероятно по интерференция от испанския език в текста се среща почти постоянно „също“, когато на места може да се замени с „и“. Тодоров изглежда не обича съюза „но“, който навсякъде, където би могъл да бъде използван, е заменен от „а“.

Българската транскрипция на EstuardoNuñez трябва да е ЕстуардоНунес – принципът е същият като при Валехо („е“ след палатална /небна/ съгласна).

Необяснимо защо Хуан Рамон Хименес е споменат като нобелист, а Габриела Мистрал и Пабло Неруда не са.

Отново искам да повтора, че споменатите критични бележки не отнемат от достойнствата на дисертацията – немалка част от тях са чисто редакционни и целят само да се подобри текстът.

Библиографията е повече от представителна – обхваща 24 заглавия на кирилица и 240 – на латиница – на испански, английски, френски и немски език и дисертацията доказва, че тя е много сериозно използвана.

Авторефератът представя много добре работата и отразява основните елементи в нея.

Публикациите са представителни. Особено искам да отделя превода на стихосбирката на Росалия де Кастро „На бреговете на Сар“, за която поздравявам Николай Тодоров.

На основание на всичко посочено препоръчвам убедено на почитаемото научно жури да присъди на Николай Тодоров научната и образователна степен „доктор“ по научната специалност 2.1. Филология – Литература на народите от Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия (Западноевропейска литература).

София, 31 март 2018 г.

доц. д-р А. Леви